

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин банкам необхідно застосувати нові підходи до своєї діяльності, що полягають у підвищенні якості послуг, забезпеченні ліквідності, а головне – надійності й стабільності, основою яких для банку як специфічного суб'єкта господарювання є раціонально сформована система управління банківськими ризиками. Разом з цим, важливим елементом міжнародних стандартів банківського бізнесу і рекомендацій Базельського комітету вважається активне використання банками внутрішніх систем контролю за ризиками. Ефективний ризик-менеджмент як система аналізу, оцінки та контролю ризиків – це пріоритет у розвитку банку, що дає змогу наблизитись до якісно нового рівня діяльності й отримати конкурентні переваги на ринку банківських послуг за умов нестабільності у сфері глобальних фінансових відносин.

Одним із важливих напрямків діяльності банків є інвестування. Підвищення якості інвестиційного портфеля банку – це проблема, вирішення якої в умовах невизначеності, що проявляється як у національній, так і у глобальній сфері фінансово-кредитних відносин, потребує застосування комплексного системного підходу.

Значну увагу дослідженню проблеми ризиків в економічних відносинах приділено у працях багатьох зарубіжних вчених-економістів, зокрема Х. Грюнінга, Р. Кантильйона, Дж. Кейнса, Г. Мангольда, А. Маршалла, О. Моргенштерна, Дж. Неймана, Дж. Сінкі, А. Сміта та Й. Тюнена. Вагомим у вирішенні проблем управління банківськими ризиками є внесок російських вчених І. Жарковської, О. Лаврушина, М. Лепьошкіної, А. Лобанова, Ю. Русанова, А. Чугунова.

Особливості управління окремими видами банківських ризиків, невизначеності інвестиційної діяльності та формування системи ризик-менеджменту проаналізовано у працях таких вітчизняних дослідників, як І. Бланка, В. Вітлінського, І. Гуцала, С. Ілляшенка, М. Крупки, Б. Луціва, Р. Набока, С. Наконечного, Є. Панченка, Л. Примостки, К. Уварова та ін.

Низка важливих не лише практичних, а й теоретичних завдань щодо управління банківськими ризиками потребує подальшого вирішення. Необхідним є осмислення та обґрунтування таких проблем, як встановлення причинно-наслідкового зв'язку невизначеності у сфері інвестиційної діяльності банків та факторного аналізу породжуваних невизначеністю ситуацій. Важливим є вдосконалення тлумачення сутності інвестиційних банківських ризиків, процесу їхньої ідентифікації й оцінки, а також формування і функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банківських установ. Актуальність тематики дослідження посилюється впливом глобальної фінансово-економічної кризи, яка спричинила дестабілізацію фінансової сфери та загострила проблему надійності, довіри й ефективності роботи банків.

Необхідність вирішення зазначених проблем управління банківськими ризиками, недостатнє їхнє теоретичне і практичне опрацювання у сфері

інвестиційної діяльності банку зумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету, завдання і напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт Тернопільського національного економічного університету за темою “Дослідження потенціалу розвитку банків та їх вплив на економіку регіонів” (номер державної реєстрації 0107U012108). Автором розроблено пропозиції щодо: вдосконалення системи банківського менеджменту в забезпеченні фінансової стійкості банку; формування дієвої системи управління банківськими ризиками; підвищення ефективності інвестиційної діяльності банків.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних засад щодо формування і функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку.

Досягнення визначеної мети дослідження передбачає виконання таких завдань:

- дослідити сутність інвестиційних ризиків банку та охарактеризувати причини їхнього виникнення;

- обґрунтувати необхідність управління ризиками в інвестиційній діяльності банку та виявити його особливості;

- проаналізувати становлення ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банків України;

- визначити основні напрями розвитку підсистеми інформаційно-аналітичного забезпечення у практиці інвестиційного ризик-менеджменту банків;

- сформулювати алгоритм функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку;

- визначити проблеми розвитку ризик-менеджменту і сфери банківських інвестицій під впливом фінансової глобалізації;

- запропонувати напрями оптимізації системи управління інвестиційними ризиками банківських установ, зокрема щодо інтеграції інвестиційного ризик-менеджменту в систему антикризового управління банку та використання можливостей системи менеджменту інвестиційних ризиків у реалізації інноваційно-інвестиційних проектів.

Об'єктом дослідження є управління банківськими ризиками.

Предмет дослідження – формування і функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку.

Методи дослідження. Діалектичні методи пізнання економічних явищ, процесів та категорій взято за основу напрацювань у теоретичній частині дисертаційної роботи. Системний підхід застосовано для з'ясування сутності, визначення місця і ролі управління інвестиційними ризиками в системі менеджменту банку. При дослідженні окремих питань, що стосуються інвестиційних банківських ризиків та їхньої класифікації, використано

індуктивні й дедуктивні методи дослідження, а також методи спостереження, аналізу, синтезу та абстракції.

Конкретизацію наукового дослідження, а саме розробку напрямків формування і функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку здійснено за допомогою методів моделювання, групування, узагальнення і порівняння. Візуальну інтерпретацію результатів дослідження виконано графічним методом.

Теоретичну та інформаційну базу дослідження становлять законодавчі й нормативні акти, що регулюють діяльність банківських установ, а також інструкції Національного банку України, монографії, публікації зарубіжних та вітчизняних дослідників, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів з питань управління банківськими ризиками, статистичні дані Національного банку України, Кабінету Міністрів України та міжнародних фінансових організацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу управління ризиками в інвестиційній діяльності банку.

Найважливішими результатами дисертаційної роботи, які містять її наукову новизну, є такі:

удосконалено:

– класифікацію банківських ризиків на основі застосування специфічних критеріїв групування (кількість елементів у системі ризику, взаємодія ризиків з макросередовищем, ієрархічність впливу факторів ризику), що розкриває сутність і дозволяє визначити напрямки управління інвестиційними банківськими ризиками;

– методику оптимізації чисельності персоналу та розподілу повноважень в управлінні інвестиційними ризиками банку на основі побудови матриці, використання якої посилює організаційну, мотиваційну та контролюючу функції менеджменту банку;

– оцінку та аналіз кореляції факторів інвестиційних ризиків та результатів інвестиційної діяльності через використання можливостей програми MatLab, з допомогою якої банківський ризик-менеджмент зможе передбачити несприятливі тенденції у часовому інтервалі інвестиційного циклу й екстраполювати результати для подальших досліджень інвестиційної сфери;

– механізм ідентифікації, аналізу та оцінки банківських ризиків через розробку сигнальних карт і реєстрів ризику, що дозволяють інтерпретувати ризики відповідно до специфіки інвестиційної діяльності банку, а також описати причини їхнього виникнення, передбачити наслідки реалізації, підвищити ефективність регулювання та моніторингу інвестиційних банківських ризиків;

дістало подальший розвиток:

– визначення сутності поняття “банківський ризик” як системи, яка включає сукупність екзогенних об’єктивних та ендогенних суб’єктивних факторів, що, на відміну від існуючих трактувань, дозволяє сформулювати

підходи до управління інвестиційними банківськими ризиками, зокрема уможлиблює ефективний вибір методів їхньої мінімізації;

– встановлення місця, ролі, принципів та функцій інвестиційного ризик-менеджменту як системи, що дозволяє менеджерам банку визначити індивідуальний підхід до її формування і функціонування;

– застосування інвестиційного ризик-менеджменту як складової у системі антикризового управління банком і використання його функціональних можливостей в реалізації інноваційних проектів з метою підвищення ефективності системи управління проектними ризиками та конкурентоздатності банків на інвестиційному ринку.

Практичне значення одержаних результатів. Застосування у практичній діяльності розроблених у дисертаційній роботі пропозицій забезпечує раціональність процесу формування системи ризик-менеджменту банку та ефективність управління інвестиційними банківськими ризиками. Рекомендації, подані у дисертації, прийняті та впроваджені у діяльність ПАТ “Плюс Банк” (довідка № 01-1156 від 23.06.2010 р.), АТ “БМ Банк” (довідка № 01/1123 від 18.06.2010 р.) та ВАТ “Банк Кіпру” (довідка № 06-23/10 від 23.06.2010 р.).

Матеріали дисертаційної роботи впроваджені у навчальний процес Тернопільського національного економічного університету (довідка № 126-38/1316 від 11.06.2010 р.).

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використано ідеї та положення, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження обговорювалися на конференціях, зокрема: I Міжнародній науково-практичній конференції: “Наука і технології: крок у майбутнє – 2006” (м. Белгород, 2006 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції: “Інвестиційні стратегії підприємств України на міжнародних товарних та фінансових ринках” (м. Дніпропетровськ, 2006 р.); Четвертій міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених: “Економічний і соціальний розвиток України у XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції: “Стан та проблеми інноваційної розбудови України 2007” (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених: “Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки” (м. Луганськ, 2007 р.); Одинадцятій науковій конференції Тернопільського державного технічного університету ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 2007 р.); Третій всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції: “Соціум. Наука. Культура” (м. Київ, 2008 р.); П’ятій ювілейній міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених: “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 2008 р.); VI Міжнародній науково-теоретичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених: “Соціально-

економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (м. Тернопіль, 2008 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції до 30-ти річчя факультету банківського бізнесу Тернопільського національного економічного університету (м. Тернопіль, 2008 р.); I Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та молодих вчених (м. Хмельницький, 2008 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції студентів аспірантів та молодих вчених: “Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання” (м. Тернопіль, 2008 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції: “Сучасні наукові досягнення – 2008” (м. Миколаїв, 2008 р.); Шостій міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених: “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції: “Теоретичні основи та сучасні моделі розвитку національної економіки в умовах інтеграційних процесів” (м. Тернопіль, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції: “Фінанси України” (м. Київ, 2010 р.).

Публікації. Оpubліковано 29 наукових праць загальним обсягом 8,16 друк. арк., з яких 6,31 друк. арк. належать автору особисто. У 12 статтях відображено основні наукові результати дисертації (обсяг 6,67 друк. арк.).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертаційна робота охоплює 225 сторінок друкованого тексту та містить 40 таблиць, 24 рисунки. У дисертації подано 19 додатків на 29 сторінках. Список використаних джерел налічує 203 найменування на 16 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі “**Теоретичні передумови формування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку**” розкрито сутність банківських ризиків, їхню класифікацію, визначено економічний зміст і особливості управління інвестиційними банківськими ризиками, розглянуто інвестиційний ризик-менеджмент як важливу складову діяльності банківських установ.

Шляхом застосування системного підходу до визначення сутності ризику як економічної категорії та невід’ємної складової у відносинах суб’єктів господарювання виокремлено об’єктивні й суб’єктивні фактори ризику. Встановлено, що суб’єктивні (ендогенні) фактори є визначальними елементами у системі ризику. Кожен із факторів реалізується із певною імовірністю, що безпосередньо залежить від характеру економічного процесу та визначає тип ризику. Особливості економічного процесу впливають на суб’єктивні фактори ризику, а вони, у свою чергу, впливають на кінцевий результат.

Об’єктивні (екзогенні) фактори у дисертації визначені в залежності від їхнього посилюючого впливу на внутрішні фактори. Зв’язок між зовнішніми та внутрішніми факторами є одностороннім, а імовірність виникнення об’єктивних факторів не має залежності від характеру економічного процесу.

Встановлено, що банківський ризик – специфічна складова у фінансово-кредитній діяльності банку, яка є системою взаємозалежних елементів, що безпосередньо впливають на величину банківського доходу. Систему банківського ризику визначають фактори ризику (ендогенні і екзогенні), імовірність їхнього виникнення (відношення числа елементарних рівноможливих подій, які сприяють певній події, до загального числа елементарних рівноможливих подій, що утворюють певну групу) та взаємозв'язок між факторами ризику.

На основі теоретичних узагальнень у дисертації критично оцінено існуючі визначення поняття “інвестиційний ризик” та “банківський ризик” і запропоновано удосконалити категорійний апарат. Відповідно, інвестиційні банківські ризики розглянуто як складні відкриті ризики з нечітким впливом факторів. З урахуванням змісту інвестиційного ризику визначено основні принципи і завдання інвестиційного ризик-менеджменту банку (табл. 1).

Таблиця 1

Принципи, завдання ризик-менеджменту та інвестиційного ризик-менеджменту банку

Принципи та завдання менеджменту ризиків	Ризик-менеджмент банку	Ризик-менеджмент в інвестиційній діяльності банку
Принципи менеджменту ризиків	<ul style="list-style-type: none"> – принцип усвідомленого прийняття ризиків; – принцип керованості прийнятих ризиків; – принцип незалежності та доцільності управлінських процесів; – принцип економічної раціональності управління ризиками; – принцип врахування загальної стратегії й місії банку. 	<ul style="list-style-type: none"> – принцип плановості інвестиційних ризиків; – принцип можливості впливу на рівень інвестиційних ризиків; – принцип об'єктивності та неупередженості аналітичної оцінки інвестиційних ризиків банку; – принцип доцільності методів мінімізації інвестиційних ризиків; – принцип гармонійності інвестиційного ризик-менеджменту й інвестиційної політики банку.
Завдання менеджменту ризиків	<ul style="list-style-type: none"> – виявлення сфер підвищеного ризику у діяльності банку, що генерує загрозу фінансовій безпеці в цілому; – всебічна об'єктивна оцінка імовірності настання окремих видів ризиків і пов'язаних з ними фінансових втрат; – забезпечення мінімізації рівня ризиків відносно запланованого рівня дохідності та при настанні ризикоутворюючих факторів 	<ul style="list-style-type: none"> – виявлення джерел та факторів ризиків, що містять загрозу недоотримання прибутку від інвестиційної діяльності банку; – комплексна аналітична оцінка інвестиційних банківських ризиків; – вибір та застосування найбільш прийнятних методів мінімізації інвестиційних ризиків банку; – моніторинг інвестиційних ризиків протягом усього інвестиційного циклу

В дисертації зазначено, що сучасна теорія і практика управління ризиками забезпечені методологією ідентифікації, аналізу, оцінки, мінімізації та моніторингу рівня ризиків. З огляду на це ризик-менеджмент є невіддільним від

системи менеджменту банку із такими взаємопов'язаними елементами: системою регламентів, процедур, встановлення лімітів у процесі управління ризиками, сукупністю економіко-математичних моделей, які дають можливість в кількісній формі оцінювати ризики банку і програмним забезпеченням, що на основі економіко-математичних моделей дозволяє мінімізувати ризики. У дисертації визначено місце інвестиційного ризик-менеджменту в загальній системі менеджменту банку (рис. 1).

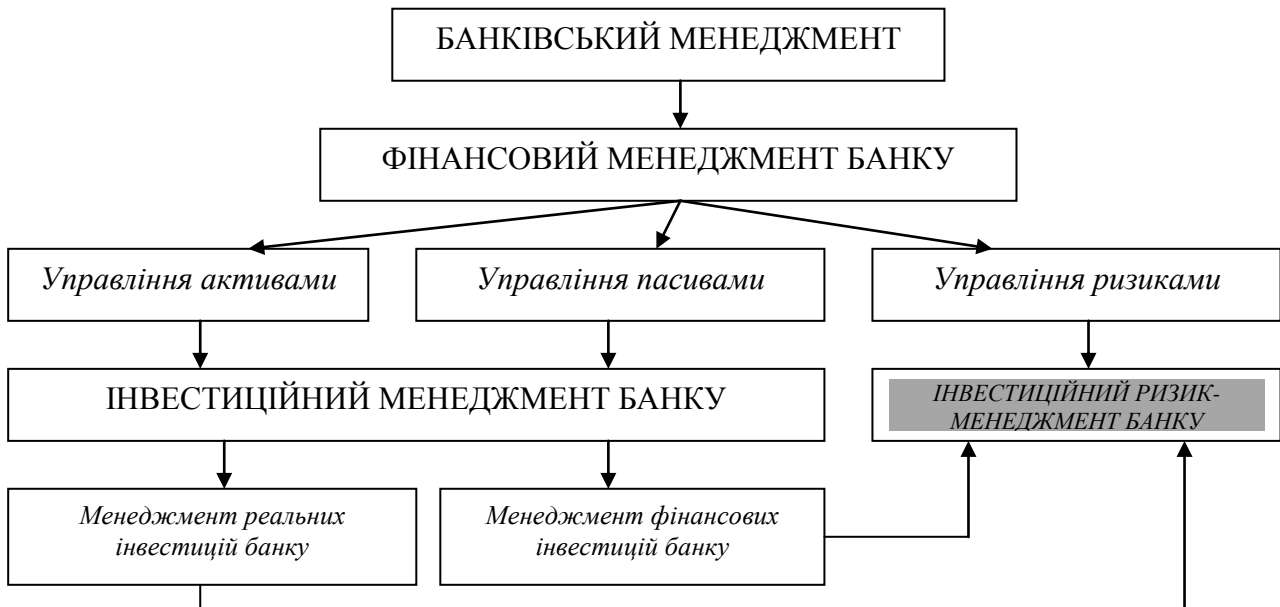

Рис. 1. Місце інвестиційного ризик-менеджменту у системі менеджменту банку

Не вирішеною є проблема вибору найбільш ефективних методів управління інвестиційними ризиками банку, їхнього раціонального використання і збалансування взаємозв'язків між етапами управлінського процесу.

У другому розділі “Система менеджменту інвестиційних ризиків банку” на основі дослідження економічних умов, у яких відбувається формування системи інвестиційного ризик-менеджменту у банках України, запропоновано вдосконалити інформаційно-аналітичну складову системи, а також окреслено напрямки функціонування інвестиційного ризик-менеджменту у діяльності банківських установ.

У дисертації встановлено, що серпнева криза 1998 р., іпотечна криза 2007 р. у США, світова фінансово-економічна криза 2008 – 2009 рр. відіграли позитивну роль в усвідомленні того, що сучасний банк не може успішно розвиватися без ефективної системи аналізу, контролю та моніторингу ризиків.

Для інвестиційного ризик-менеджменту банку зовнішня і внутрішня інформація є основою підсистеми інформаційного забезпечення. У зовнішній інформації важливе місце відводиться нормативно-правовому регулюванню управління банківськими ризиками. При цьому наголошено, що вітчизняне правове поле недостатньо регламентує процес формування та функціонування

системи ризик-менеджменту у банках, а тому воно потребує суттєвого доповнення.

У роботі акцентовано, що для таких специфічних фінансово-кредитних установ як банки, складною є проблема інформаційного забезпечення аналітичного процесу ризик-менеджменту. З огляду на це, враховуючи міжнародний досвід і розробки вітчизняних вчених, рекомендовано у менеджменті інвестиційних ризиків використати можливості програми MatLab. Це дозволило автору здійснити формування алгоритму визначення кореляції факторів інвестиційного банківського ризику і результатів інвестиційної діяльності банків. Практична цінність методики полягає у можливості для менеджменту банку моделювати ризикові ситуації, прогнозувати перспективи і проводити стрес-тестування.

Ідентифікацію ризиків розглянуто у взаємозв'язку із підсистемою інформаційного забезпечення ризик-менеджменту та як інструмент для формування карт ризику, а також як складову якісного аналізу інвестиційних банківських ризиків (рис. 2).

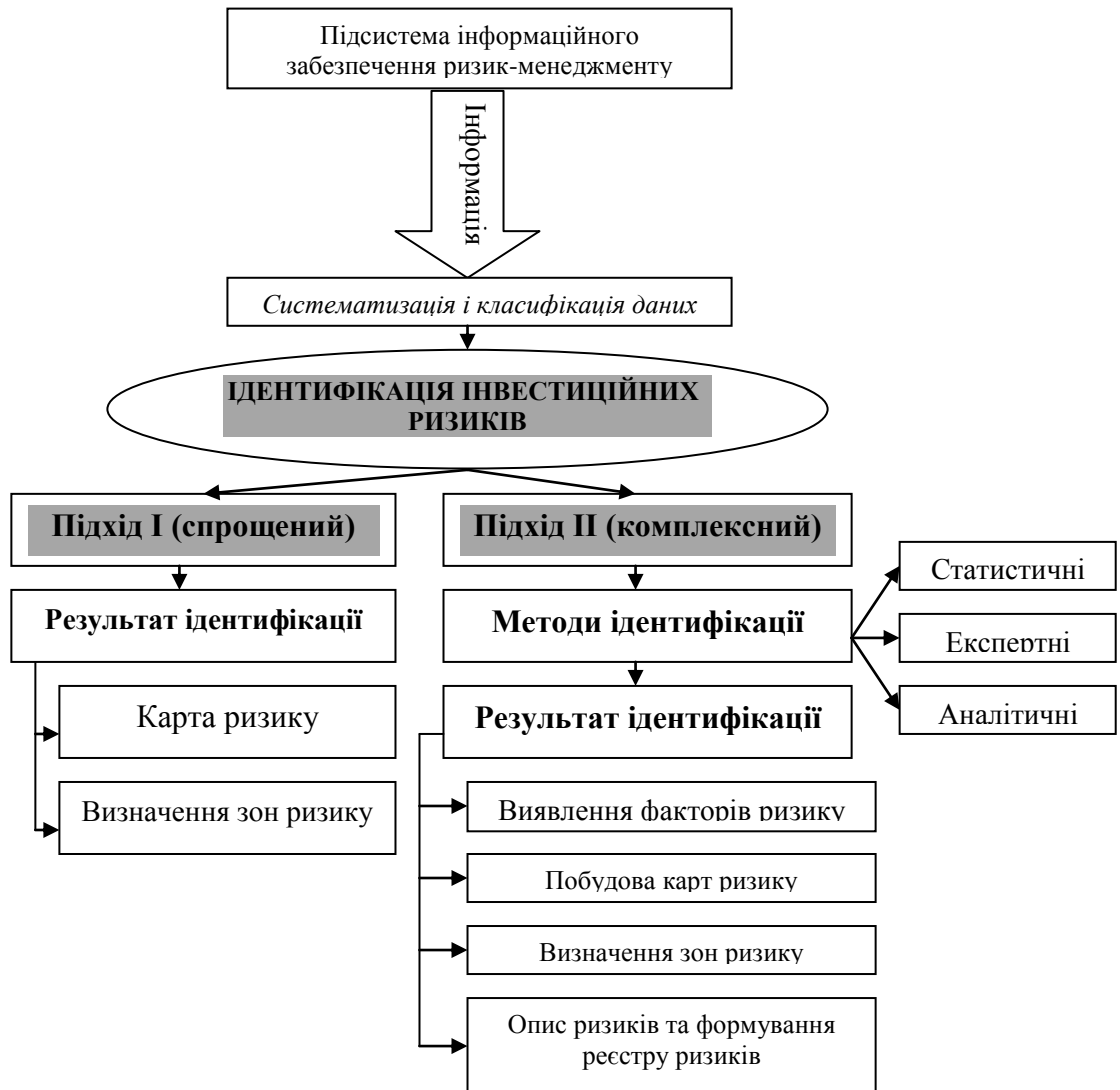

Рис. 2. Ідентифікація банківських інвестиційних ризиків

Одним із основних експертних методів ідентифікації ризиків є метод “мозкового штурму”. У дисертації визначено головні стадії методу ідентифікації та оцінки інвестиційних банківських ризиків за допомогою методу “мозкового штурму” та запропоновано ввести шкалу оцінок на етапі експертизи ідей. У результаті використання шкали стає можливим отримання середньої оцінки імовірності виникнення інвестиційних ризиків за обов’язкової умови, що кожен експерт щодо одного з факторів ризику приймає однозначне рішення (1).

$$\bar{P} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^k (0,01 * (OI_{ij})), \quad (1)$$

де $\bar{P}$ – середня оцінка імовірності виникнення інвестиційного ризику (коливається від 0 до 1);

OI_{ij} – одиниці імовірності і-того експерта за j-тою позицією (коливається від 0 до 100 одиниць);

m – кількість експертів;

k – кількість факторів;

n – кількість експертних оцінок.

Необхідною і достатньою умовою є $n = m + k$.

Така методика дозволяє підвищити ефективність використання експертних методів в ідентифікації та оцінці інвестиційних банківських ризиків, а також підвищує достовірність їхніх результатів.

У дисертації зазначено, що аналіз інвестиційних ризиків знаходиться у прямій залежності від структури та складу етапів інвестиційної діяльності банку. Саме тому необхідною стає чітка послідовність аналітичної роботи менеджерів банку, що є можливим за умови вирішення ряду оптимізаційних завдань інвестиційної діяльності банківської установи: доцільно застосувати показник фактичного прибутку, що вимагає введення точок відхилень для фактичних показників, а саме мінімального відхилення фактичної доходу та витрат банку від інвестиційного активу і максимального відхилення фактичного доходу та витрат банку від інвестиційного активу.

З метою деталізації критерію допустимості відхилень запропоновано ввести критичні точки показників доходу та витрат, що дасть змогу обґрунтувати доцільність вибору методів мінімізації інвестиційних ризиків та класифікувати дані методи згідно зі специфікою їхнього використання на загальні й цільові. Загальні методи мінімізації інвестиційних ризиків у дисертації визначено як методи, застосування яких відбувається разом зі здійсненням інвестицій у той чи інший вид активу з метою досягнення прийняттого рівня прибутку у кінцевому результаті.

Цільові методи мінімізації інвестиційних ризиків – це методи, що безпосередньо використовуються лише у конкретних обставинах, тобто при реалізації специфічних факторів ризику, нейтралізація дії яких потребує вжиття негайних заходів.

У роботі доведено, що досягти максимальної ефективності у процесі ідентифікації, аналітичної оцінки та застосування методів мінімізації

інвестиційних ризиків можливо за наявності збалансованої організаційної складової системи ризик-менеджменту банку. При цьому аргументовано можливість вирішення зазначеної проблеми через формування матриці функціонального розподілу. Матриця дає змогу визначити індивідуальний коефіцієнт ефективності працівника, що включає такі складові: коефіцієнт освітньо-кваліфікаційного рівня працівника, коефіцієнт стажу роботи працівника й коефіцієнт складності та трудомісткості функції, що виконується працівником. Підвищенню достовірності оцінки функціонального розподілу на основі визначення індивідуального коефіцієнта працівника сприятиме розроблена автором шкала оцінювання персоналу банку, долученого до процесу управління інвестиційними банківськими ризиками.

У роботі обґрунтовано, що для визначення питомої ваги результатів праці кожного працівника відділу ризик-менеджменту банку в доході від інвестиційної діяльності необхідно побудувати порівняльну таблицю для розрахунку показника фактичного прибутку від інвестиційної діяльності ($\Phi\P_{(ID)}$) та показника можливого прибутку за умов реалізації песимістичного сценарію ($M\P_{(ID)}$), тобто визначити дохід від інвестиційної діяльності й врахувати можливі втрати. Таким чином, якщо $M\P_{(ID)} < \Phi\P_{(ID)}$, то це означає, що робота підрозділу з управління ризиками є достатньо кваліфікованою і заслуговує на позитивну оцінку. Якщо $M\P_{(ID)} = \Phi\P_{(ID)}$, то це вказує на те, що підрозділ з управління ризиками взагалі не працював. Це доводить необхідність часткової або повної його реорганізації. Якщо ж $M\P_{(ID)} > \Phi\P_{(ID)}$, то це підтверджує те, що у процесі інвестиційної діяльності виникали додаткові ризики, які спричиняли додаткові збитки. Цього не передбачили ризик-менеджери, а отже їхня робота є незадовільною. Необхідно невідкладно здійснити реорганізацію підрозділу з управління ризиками.

Надалі згідно алгоритму розраховується індикативна сума прибутку на кожного працівника, залученого до процесу управління інвестиційними ризиками. У дисертації запропоновано здійснити розрахунки за такою формулою (2):

$$ISP_{(n)} = k_{(n)} * (\Phi\P_{(ID)} - M\P_{(ID)}), \quad (2)$$

де $ISP_{(n)}$ – індикативна сума прибутку n-ого працівника;
 $\Phi\P_{(ID)}$ – фактичний прибуток від інвестиційної діяльності;
 $M\P_{(ID)}$ – можливий прибуток від інвестиційної діяльності (за умов реалізації песимістичного сценарію);

$k_{(n)}$ – індивідуальний коефіцієнт n-ого працівника.

Даний індикатор дає змогу керівництву банку оцінити ефективність діяльності структурного підрозділу управління ризиками і на основі цього прийняти рішення про перспективи його функціонування чи необхідність організаційної реструктуризації.

У третьому розділі **“Пріоритети розвитку системи інвестиційного ризик-менеджменту банківських установ”** на основі аналізу впливу фінансової глобалізації на розвиток системи ризик-менеджменту банків та сфери банківських інвестицій визначено необхідність інтеграції інвестиційного ризик-менеджменту у систему антикризового управління банком. Обґрунтовано

доцільність використання системи ризик-менеджменту в процесі участі банків у реалізації інвестиційно-інноваційних проектів.

У дисертації аргументовано, що зміщення світових заощаджень у бік країн, що розвиваються, вплинуло на структуру глобальних інвестицій та перспективи розвитку глобального фінансового ринку. В результаті цього виникає проблема диспропорцій між профіцитами та дефіцитами платіжних балансів у глобальній економіці. Глобальні дисбаланси, спричинені стихійністю ринкових процесів у XX – на початку XXI ст., стали головною причиною фінансово-економічних криз.

Фінансові й банківські кризи – це невід’ємна складова розвитку ринкової економіки. Зокрема, кризи 90-х рр. XX ст. мали національні та регіональні особливості, а тому банківські ризики почали виходити за межі національних економік, переростаючи у системні кризи банківського сектору. З огляду на це кожна банківська установа зобов’язана застосувати заходи щодо уникнення кризових явищ і управління банком у разі їхнього настання. Саме тому всі теоретичні та практичні напрацювання у сфері антикризового управління протягом останніх років згруповано і систематизовано у науково-методологічний напрямок – менеджмент в умовах кризи. У дисертації визначено дві його складові із самостійними цілями та принципами: кризовий та антикризовий менеджмент. З урахуванням їхніх цілей та основних завдань констатовано, що кризовий менеджмент є дієвим лише тоді, коли суб’єкт господарювання опиняється в умовах кризи, а основна його мета – недопущення руйнації господарської системи суб’єкта.

Антикризовий менеджмент має за мету сформувати комплексний управлінський процес і визначити шляхи вирішення таких складних завдань: передбачити та спрогнозувати можливість настання і наслідки кризових явищ; вирішити проблему відновлення у разі руйнації одного з елементів управлінської системи; коригувати та максимізувати дії елементів системи у разі настання кризових умов функціонування; відновити систему в разі її руйнації й створити більш прогресивну управлінську систему.

Процес антикризового менеджменту банку складається з таких етапів:

1. Діагностика та оцінка параметрів кризових явищ й формування попередніх прогнозів щодо можливих наслідків реалізації кризи для банку.
2. Розробка плану подолання кризи.
3. Реалізація тактичних і стратегічних заходів щодо виконання плану подолання кризи для банку.
4. Моніторинг зовнішніх і внутрішніх проявів кризових явищ.

У дисертації уточнено, що система антикризового менеджменту є дієвою за умови структурної розбалансованості, але у поточній діяльності банку має існувати її прототип. Найбільш ефективний прототип системи антикризового менеджменту в поточній діяльності банку – система ризик-менеджменту.

В разі функціонування банку в умовах стабільної економічної ситуації при поточній невизначеності система ризик-менеджменту діє як автономний елемент, одночасно виступаючи сукупністю способів та методів ідентифікації,

аналізу, оцінки, мінімізації та моніторингу банківських ризиків. Дієвість системи обмежується рамками впливу ризиків.

Наявність комплексу загрозливих явищ і процесів, які здатні трансформуватися у кризу банку, передбачає, що ризик-менеджмент – дієвий елемент системи його антикризового управління (САУБ). Окремі складові системи ризик-менеджменту доповнюють структуру блоків прогнозування САУБ (ідентифікація та якісний аналіз ризиків) і кризового менеджменту САУБ (кількісний аналіз, мінімізація та моніторинг) (рис. 3).

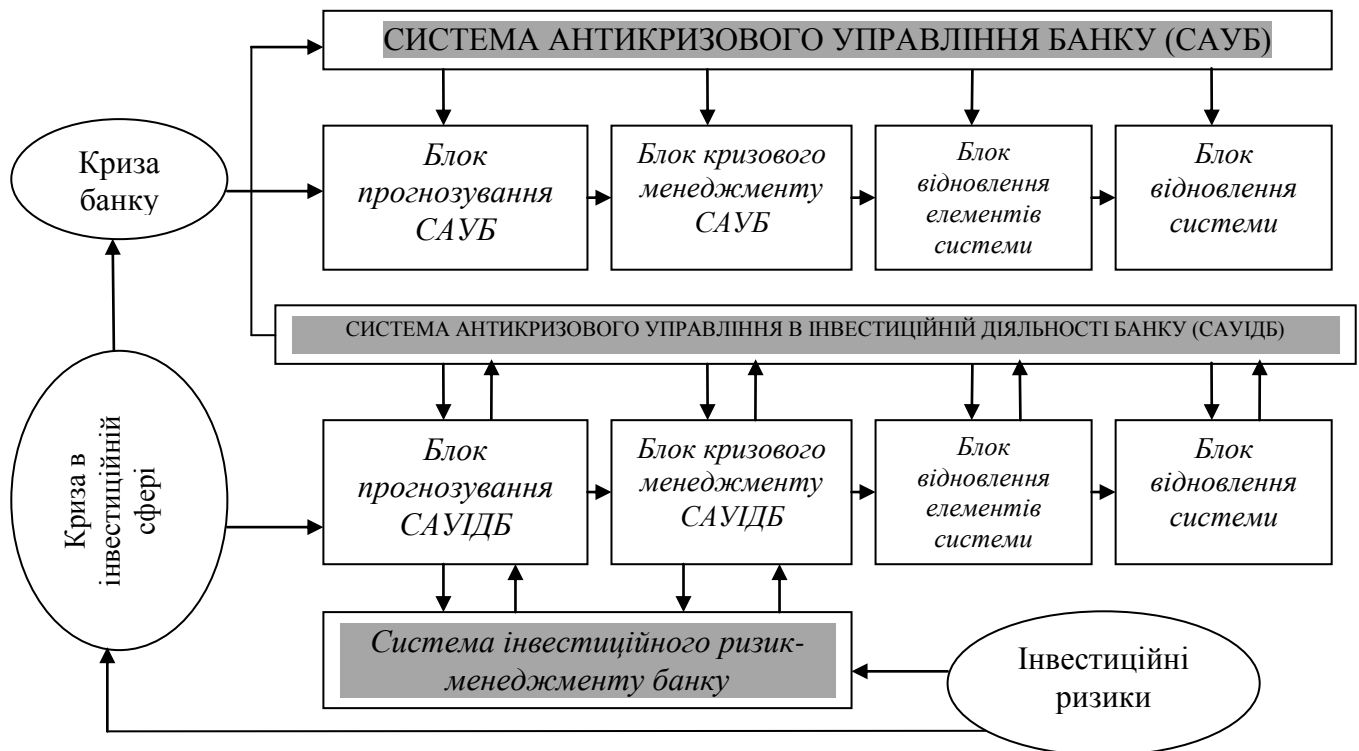

Рис. 3. Інвестиційний ризик-менеджмент у системі антикризового управління банку (САУБ)

Керівництво банку повинно гармонізувати дію двох систем – ризик-менеджменту та антикризового менеджменту. З огляду на це запропоновано сформувати комплексну систему антикризового банківського управління, у якій блокування акцентованого впливу інвестиційних ризиків на діяльність банківської установи можливе за умови ефективної системи інвестиційного ризик-менеджменту.

Наголошено, що модернізація вітчизняної економіки неможлива без інновацій у виробничій сфері. При цьому банки як одні з основних інвесторів інноваційних проектів повинні володіти методикою оцінки інвестиційних ризиків таких проектів. Специфіка цих ризиків полягає в особливостях проекту і соціально-економічного становища території, на якій він реалізується. Доцільно використати можливості системи інвестиційного ризик-менеджменту банку у разі його участі як проектного інвестора. Основне завдання для менеджменту банку полягає в чіткому окресленні об'єкту інвестиційного ризик-менеджменту. У процесі дослідження визначено, що об'єктом управління виступає загальний ризик реалізації інноваційного проекту, який складається із

сукупності ризиків, притаманних кожному етапу реалізації проекту. Це доведено на прикладі розробки техніко-економічного обґрунтування проекту виробництва медичних газоаналізаторів у Тернопільській області.

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнено теоретичні напрацювання і запропоновано шляхи вирішення наукової проблеми щодо удосконалення формування і функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку. Проведені дослідження дали змогу зробити такі висновки:

1. Банківський ризик – це система взаємозалежних елементів, що прямо впливає на ефективність роботи банку (величину банківського доходу, рівень капіталізації, ліквідність тощо). Складовими ризику є об'єктивні та суб'єктивні фактори ризику, а також ймовірність виникнення цих факторів як кількісна міра ризику і канали взаємозв'язку між факторами ризику. Це дозволило удосконалити класифікацію банківських ризиків на основі введення таких критеріїв групування, як кількість елементів у системі ризику, взаємодія системи ризику з макросередовищем та особливості взаємозв'язку між факторами ризику. Відповідно до запропонованих ознак інвестиційні банківські ризики визначено як складні відкриті ризики з нечітким факторним впливом. Основними причинами виникнення цих банківських ризиків є мінливість інвестиційного клімату, специфіка інвестиційних проектів та складність управління портфелем цінних паперів, що спричинена постійною модифікацією фінансових інструментів та негативними ціновими коливаннями на фондовому ринку.

2. Інвестування – це одна із найбільш ризикових сфер діяльності банківських установ, про що свідчать окреслені причини виникнення інвестиційних банківських ризиків. Доведено, що банк як повноцінний суб'єкт інвестиційного ринку повинен володіти системою, яка здатна ідентифікувати, аналізувати, оцінити, регулювати та контролювати інвестиційні ризики. Завдяки визначенню управлінських завдань і принципів менеджменту інвестиційних ризиків, а також характеристиці його особливостей обґрунтовано можливість індивідуального підходу до формування системи інвестиційного ризик-менеджменту банку та напрямів її функціонування.

3. Оцінено вітчизняну банківську практику у сфері управління ризиками і доведено, що формування системи управління ризиками в банках України, у тому числі інвестиційними банківськими ризиками, є незавершеним процесом. Події останнього десятиліття, які впливали на розвиток вітчизняної економіки, відіграли позитивну роль в усвідомленні теоретиків і практиків банківської справи значимості ефективної системи менеджменту банківських ризиків та сприяли інтенсивним дослідженням даної проблематики.

4. Зовнішня та внутрішня інформація є основою підсистеми інформаційного забезпечення менеджменту банківських ризиків. Доведено, що збір та обробка інформації відбувається в умовах можливих випадкових подій, котрі проявляють себе у збоях та порушенні якості інформаційних потоків і

детермінуються поняттям “інформаційні ризики”. На противагу цьому, у міжнародній практиці діють стандарти інформаційної безпеки та відповідне програмне забезпечення моніторингу інформаційних ризиків. З огляду на це у процесі управління інвестиційними ризиками у банківських установах рекомендовано використати можливості програми MatLab, яка дозволяє менеджменту банку моделювати ризикові ситуації, прогнозувати перспективи і проводити стрес-тестування.

5. Система ризик-менеджменту як сукупність структурних елементів охоплює об’єкт, процес і суб’єкт управління. Об’єктом управління в системі інвестиційного ризик-менеджменту банку є ризики в інвестиційній діяльності банку, а суб’єктами – ризик-менеджери банку.

У процесі управління інвестиційною діяльністю банку ризик повинен розглядатися як складова, що обумовлює необхідність функціонування системи ризик-менеджменту на принципах фундаментальності аналізу, об’єктивності оцінки, комплексності використання та оперативності застосування методів регулювання ризиків. Результатами ідентифікації, аналізу та оцінки інвестиційних ризиків є деталізована карта (базується на системі фактичних відхилень) та реєстр ризиків (деталізований опис факторів ризику та наслідків їхнього прояву). Виявлено, що чітка фіксація відхилень від планових параметрів за допомогою карти та опис факторів ризику за допомогою реєстру сприяє вибору методів мінімізації та підвищує ефективність моніторингу інвестиційних ризиків банку.

Встановлено, що організаційною проблемою формування та функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку є оптимізація чисельності персоналу та створення “кадрового ядра”. Одним із шляхів вирішення проблеми є формування матриці функціонального розподілу, яка враховує індивідуальні характеристики персоналу, залученого до управління інвестиційними ризиками банку, і специфіку етапів управління банківськими ризиками в цілому.

6. Розвиток глобальної фінансової сфери останніх років змінив структуру світових заощаджень та їхнє співвідношення з глобальними інвестиціями. У проблемі трансформації заощаджень в інвестиції велике значення відіграють банківські установи. Доведено, що надмірна лібералізація економічних відносин у банківській сфері призвела до виникнення системних фінансових криз, а банківські ризики перейшли рамки національних економік.

7. Банківська установа зобов’язана володіти системою заходів щодо уникнення кризових явищ та управління банком у випадку їхнього настання. Обґрунтовано, що ефективність системи антикризового управління банком залежить від впровадження дієвої системи передбачення, прогнозування, аналізу та моніторингу ризиків у діяльності банків, основою якої є ризик-менеджмент.

Поряд з цим, пріоритетами у розвитку економіки України є інвестиції у поєднанні з інноваціями. Інноваційно-інвестиційні проекти мають суттєву перевагу щодо дохідності, а основний їхній недолік – це значна кількість ризиків. З огляду на це доведено, що для банку як інвестора у таких проектах

важливо раціонально використати можливості системи інвестиційного ризик-менеджменту. Зокрема, прогнозування, аналіз та оцінка проектних ризиків повинні здійснюватися на кожному етапі реалізації проекту з урахуванням його особливостей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Тимків А. Розвиток в Україні новітніх форм реалізації інноваційних ідей / А. Тимків, Н. Білоросюк // Світ фінансів. – 2007. – № 1. – С. 85–91 (0,42 д. а.). [Особистий внесок автора: досліджено інноваційний потенціал економіки України (0,2 д. а.)].
2. Тимків А. О. Проблеми формування підходів до визначення сутності ризику як економічної категорії / І. С. Гуцал, А. О. Тимків // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – Тернопіль : Екон. думка, 2007. – С. 77–87 (0,54 д. а.). [Особистий внесок автора: здійснено оцінку наукових підходів до визначення категорії “ризик” (0,25 д. а.)].
3. Тимків А. О. Аспекти значущості функціонування системи ризик-менеджменту в банках України / А. О. Тимків // Наука молода. – 2007. – № 7. – С. 72–75 (0,42 д. а.).
4. Тимків А. О. Сек’юритизація активів банку: зарубіжний досвід та вітчизняна практика / А. О. Тимків // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Фінансово-економічні системи: трансформація та євроінтеграція. – 2007. – Вип. 1. – С. 364–371 (0,58 д. а.).
5. Тимків А. О. Теоретичні засади інноваційного менеджменту банку / А. О. Тимків, І. З. Сапужак // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 10. – С. 20–25 (0,5 д. а.). [Особистий внесок автора: розкрито сутність інноваційного менеджменту банку (0,25 д. а.)].
6. Тимків А. О. Передумови та сутність ідентифікації банківських ризиків / А. О. Тимків // Світ фінансів. – 2008. – № 2. – С. 90–95 (0,42 д. а.).
7. Тимків А. О. Ризики іпотечного кредитування / А. О. Тимків // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії. – 2008. – Вип. 1. – С. 302–312. – (Економічні науки) (0,46 д. а.).
8. Тимків А. О. Тенденції розвитку довгострокового кредитування в Україні / А. О. Тимків, В. Д. Юхимчук // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – С. 806–817 (0,58 д. а.). [Особистий внесок автора: сформульовано основні тенденції розвитку довгострокового кредитування в Україні (0,28 д. а.)].
9. Тимків А. О. Функції ризик-менеджменту банку / А. О. Тимків // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 11. – С. 224–233 (0,63 д. а.).
10. Тимків А. О. Організаційне забезпечення інвестиційного ризик-менеджменту банку / А. О. Тимків, Б. Б. Сас // Фінанси України. – 2008. – № 12. – С. 97–106 (0,5 д. а.). [Особистий внесок автора: запропоновано застосувати матрицю функціонального розподілу обов’язків працівників, залучених до

процесу управління інвестиційними ризиками (0,23 д. а.)].

11. Тимків А. О. Проблеми й перспективи функціонування інвестиційних банків / І. С. Гуцал, А. О. Тимків // Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 78–87 (0,5 д. а.). [Особистий внесок автора: оцінено перспективи функціонування інвестиційних банків в українській банківській системі (0,2 д. а.)].

12. Тимків А. О. Фактори глобалізації банківського ризику / А. О. Тимків // Наука молода. – 2009. – № 11. – С. 131–136 (0,42 д. а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

13. Тимків А. О. Особливості ризик-менеджменту інноваційних проектів / А. О. Тимків // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Інвестиційні стратегії підприємств України на міжнародних товарних та фінансових ринках” (Дніпропетровськ, лютий 2006 р.). – Дніпропетровськ, 2006. – С. 108–111 (0,13 д. а.).

14. Тимків А. О. Формування інфраструктури системи ризик-менеджменту банку / А. О. Тимків // Матеріали I Международной научно-практической конференции “Наука и технологии: шаг в будущее – 2006” (Белгород, март 2006 г.). – Белгород, 2006. – С. 39–42 (0,13 д. а.).

15. Тимків А. О. Окремі аспекти проблеми кадрового забезпечення ризик-менеджменту банку / А. О. Тимків // Збірник тез доповідей Четвертої міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України у XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (Тернопіль, лютий 2007 р.). – Тернопіль : Терноп. нац. екон. ун-т, 2007. – С. 279–281 (0,08 д. а.).

16. Тимків А. О. Світові тенденції розвитку банківських інновацій / А. О. Тимків // Матеріали V всеукраїнська науково-практична конференція “Стан та проблеми інноваційної розбудови України 2007”, (Дніпропетровськ, 2007 р.). – Дніпропетровськ, 2007. – С. 77–79 (0,13 д. а.).

17. Тимків А. О. Особливості фінансування та кредитування венчурних підприємств / А. О. Тимків, Н. Ф. Білоросюк, Т. Б. Стечишин // Економічний аналіз. – 2007. – № 1. – С. 140–145 (0,42 д. а.). [Особистий внесок автора: розкрито особливості механізму кредитування венчурних підприємств (0,12 д. а.)].

18. Тимків А. О. Суттєві проблеми глобалізації банківського капіталу: іноземні банки в українській банківській системі / А. О. Тимків // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки” (м. Луганськ, 2007 р.). – Луганськ, 2007. – С. 111–113 (0,17 д. а.).

19. Тимків А. О. Теоретичні аспекти інвестиційного менеджменту банку / А. О. Тимків // Матеріали Одинадцятої наукової конференції Тернопільського державного технічного університету ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 16 – 17 травня 2007 р.). – Тернопіль: ТДТУ, 2007. – С. 262 (0,04 д. а.).

20. Тимків А. О. Довгострокове банківське кредитування: проблеми та перспективи розвитку в Україні / А. О. Тимків // Тези доповідей VI Міжнародної науково-теоретичної конференції студентів, аспірантів і молодих

вчених “Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (м. Тернопіль, 2008 р.). – Тернопіль, 2008. – С. 447–449 (0,13 д. а.).

21. Тимків А. О. Проблеми адаптації Базельської угоди II в банківській системі України / І. С. Гуцал, А. О. Тимків // Збірник статей та доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Хмельницький, 15 – 16 травня 2008 р.). – Хмельницький, 2008. – С. 144–146 (0,29 д. а.). [Особистий внесок автора: розкрито проблемні аспекти у основних положеннях базельської угоди щодо управління банківськими ризиками (0,13 д. а.)].

22. Тимків А. О. Доцільність математичної формалізації економічних процесів / А. О. Тимків // Матеріали Третьої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Соціум. Наука. Культура.” (м. Київ, 2008 р.). – Київ, 2008. – С. 53–55 (0,13 д. а.).

23. Тимків А. О. Інформаційна складова інвестиційного проекту / А. О. Тимків // Збірник тез доповідей за матеріалами П'ятої ювілейної міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 2008 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – С. 319–320 (0,08 д. а.).

24. Тимків А. О. Міжнародний досвід у програмному забезпеченні аудиту інформаційних ризиків / А. О. Тимків // Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції “Сучасні наукові досягнення – 2008” (м. Миколаїв, 2008 р.). – Миколаїв: НУК, 2008. – С. 111–114 (0,13 д. а.).

25. Тимків А. Основні передумови ефективної ідентифікації банківських ризиків / А. Тимків, М. Синюк // Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції до 30-ти річчя факультету банківського бізнесу Тернопільського національного економічного університету (м. Тернопіль, 2008 р.). – Тернопіль: Астон, 2008. – С. 83–86 (0,13 д. а.). [Особистий внесок автора: розкрито сутність ідентифікації банківських ризиків (0,07 д. а.)].

26. Тимків А. О. Основні чинники глобалізації банківського ризику / А. О. Тимків // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції студентів аспірантів та молодих вчених “Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання” (м. Тернопіль, 2008 р.). – Тернопіль, 2008. – С. 172–176 (0,17 д. а.).

27. Тимків А. О. Проблеми організаційного забезпечення ризик-менеджменту банку / А. О. Тимків // Збірник тез доповідей за матеріалами Шостої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 2009 р.). – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – С. 194–196 (0,08 д. а.).

28. Тимків А. О. Банківський менеджмент в умовах кризи / А. О. Тимків // Збірник матеріалів конференції “Теоретичні основи та сучасні моделі розвитку національної економіки в умовах інтеграційних процесів” (м. Тернопіль, 2009 р.). – Тернопіль, 2009. – С. 39–40 (0,13 д. а.).

29. Тимків А. О. Ризик-менеджмент у системі антикризового управління банком / А. О. Тимків // Збірник матеріалів конференції “Фінанси України”, (м. Київ, 2010 р.). – Київ, 2010. – С. 60–62 (0,13 д. а.).

АНОТАЦІЯ

Тимків А. О. Система ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності банку. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Тернопільський національний економічний університет Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Тернопіль, 2011.

У дисертації здійснено наукове обґрунтування сутності управління інвестиційними банківськими ризиками і сформовано практичні рекомендації щодо створення і функціонування системи ризик-менеджменту в інвестиційній діяльності вітчизняних банків.

З використанням системного підходу до визначення сутності банківських ризиків досліджено особливості процесу ідентифікації, аналізу, оцінки, мінімізації та моніторингу інвестиційних банківських ризиків. На основі проведеного аналізу окреслено основні напрямки розвитку інвестиційного ризик-менеджменту в банках України. Розглянуто тенденції фінансової глобалізації та їх вплив на інвестиційну діяльність банку. Доведено, що інвестиційний ризик-менеджмент є складовою системи антикризового управління банком. Обґрунтовано необхідність використання можливостей системи інвестиційного ризик-менеджменту при реалізації інноваційно-інвестиційних проектів.

Ключові слова: ризик, банківські ризики, банківські інвестиції, інвестиційні ризики банку, інформаційно-аналітичне забезпечення, ідентифікація ризиків, оцінка ризиків, система ризик-менеджменту банку, антикризовий менеджмент, інноваційний проект, проектні ризики.

АННОТАЦИЯ

Тымкив А. А. Система риск-менеджмента в инвестиционной деятельности банка. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Тернопольский национальный экономический университет Министерства образования и науки, молодежи и спорта Украины, Тернополь, 2011.

В диссертации осуществлено научное обоснование сущности управления инвестиционными банковскими рисками и предложены практические рекомендации по формированию и функционированию системы риск-менеджмента в инвестиционной деятельности отечественных банков.

Усовершенствовано определение понятия "банковский риск", которым является совокупность экзогенных объективных и эндогенных субъективных факторов. Отмечено, что это дает возможность выбора методов управленческого воздействия на оптимизацию уровня инвестиционных рисков

банка. Дана оценка места, роли и принципов инвестиционного риск-менеджмента как системы, развитие которой происходит в непростых условиях становления риск-менеджмента в банках Украины и трансформаций в сфере глобальных банковских инвестиций. Это позволяет сформировать новые подходы к обоснованию целесообразности и необходимости функционирования системы риск-менеджмента в отечественных банках.

Доказано, что достичь максимальной эффективности в процессе идентификации, аналитической оценки и применения методов минимизации инвестиционных рисков возможно при условии сбалансированности в организационной составляющей системы риск-менеджмента банка. При этом аргументировано возможность решения указанной проблемы путем формирования матрицы функционального распределения. Матрица позволяет определить индивидуальный коэффициент эффективности работника, включающий три базовые составляющие: коэффициент квалификационного уровня работника, коэффициент стажа работы и коэффициент сложности и трудоемкости функций работника.

Отмечено, что финансовые и банковские кризисы – это неотъемлемая черта рыночной экономики. Кризисы 90-х гг. имели национальные и региональные особенности, а банковские риски начали выходить за пределы национальных экономик, перерастая в системные кризисы банковского сектора. Учитывая это, каждое банковское учреждение обязано владеть системой мер по предотвращению кризисных явлений и управлению банком в случае их наступления. Поэтому все теоретические и практические наработки в области антикризисного управления в последние годы сгруппированы и систематизированы. В диссертации определены две его составляющие с самостоятельными целями и принципами: кризисный менеджмент и антикризисный менеджмент. Кризисный менеджмент как система является действенным лишь тогда, когда банк оказывается в сложных условиях кризисного характера. Он регламентирует действия в условиях кризиса с целью недопущения разрушения хозяйственной системы банка. Исследование инвестиционного риск-менеджмента как составляющей в системе антикризисного управления банком и использования функциональных возможностей системы инвестиционного риск-менеджмента банка при реализации инновационно-инвестиционных проектов будет способствовать повышению не только эффективности системы управления рисками, но и конкурентоспособности отечественных банков на финансовом рынке.

На основе проведенного анализа очерчены основные направления развития инвестиционного риск-менеджмента в Украине. В связи с этим отмечено, что модернизация отечественной экономики невозможна без инноваций в производственной сфере. При этом банки как одни из основных инвесторов инновационных проектов должны владеть методикой оценки инвестиционных рисков таких проектов. Специфика этих рисков заключается в особенностях проекта и социально-экономического положения территории, на которой он реализуется. Поэтому целесообразно использовать возможности системы инвестиционного риск-менеджмента банка в случае его участия как

проектного инвестора. Установлено, что основная задача для менеджмента банка заключается в четкой характеристике объекта инвестиционного риск-менеджмента. Определено, что объектом управления выступает общий риск реализации инновационного проекта, состоящий из совокупности рисков, присущих каждому этапу реализации проекта.

Ключевые слова: риск, банковские риски, банковские инвестиции, инвестиционные риски банка, информационно-аналитическое обеспечение, идентификация рисков, оценка рисков, система риск-менеджмента банка, антикризисный менеджмент, инновационный проект, проектные риски.

ANNOTATION

Tymkiv A. O. System of Risk Management in Investment Banking. – Printed as manuscript.

The thesis to obtain the scientific degree of PhD in Economics in specialty 08.00.08 – Money, Finance and Credit. – Ternopil National Economic University Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Ternopil, 2011.

The thesis deals with the comprehensive research of the essence of the scientific substantiation for investment banking risks and practical recommendations concerning creation and functioning of the system of risk management in the investment activity of domestic banks.

By means of system approach to definition of the nature of banking risks, there were investigated the specific features of identification, analysis, evaluation, monitoring and minimizing of the investment banking risks. On the base of the carried out analysis, the main directions of investment risk-management in banks of Ukraine were outlined. The author revised the trends of financial globalization and its impact upon investment activities. It was proved that the investment risk-management is a constituent part of crisis bank management. The necessity to use investment risk management in the implementation of innovative and investment projects was indicated.

Keywords: risk, bank risk, bank investments, bank investment risks, information and analytical support, risk identification, risk assessment, risk-management system of the bank, crisis management, innovative design, project risks.